

วิเคราะห์ประเพณีสงฆ์ขึ้นดอยสุเทพ : ศึกษาเฉพาะกรณีเดียวขึ้นดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่
ANALYSIS OF TRADITION OF BATHING BUDDHA'S RELICS: A SPECIFIC STUDY
OF TRADITION OF WALKING UP TO DOI SUTHEP, CHIANG MAI PROVINCE

พระอนุวัฒน์ อนุวัตตโน (บังเมฆ) *

Phra Anuwat Anuwattano (Bangmek)

Corresponding Author e-mail: anuwat.bangmek@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาประวัติความเป็นมา วิเคราะห์คุณค่า และเสนอแนวทางการส่งเสริมประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาเฉพาะในเขตพื้นที่ ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ สัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มเป้าหมายจำนวน 10 รูป/คน คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจงด้วยคุณสมบัติความรู้ความสามารถด้านประเพณีและวัฒนธรรมล้านนา ใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ปฐมภูมิและหัตถ์ภูมิ และวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับเนื้อหาที่ทำการศึกษาในลักษณะการเขียนเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ประวัติและความเป็นมาของประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ จัดขึ้นทุกปี ในคืนก่อนวันวิสาขบูชา ที่ถูกปฏิบัติสืบทอดสืบทอดกันมานับตั้งแต่สมัยพระยาโกนา ได้สร้างพระธาตุเจดีย์ขึ้นจนได้ดอยสุเทพเป็นที่บรรจุพระธาตุเจดีย์นั้นจากนั้นมาจึงเกิดประเพณีสงฆ์ขึ้นดอยสุเทพขึ้นพร้อมกับการเดินขึ้นดอย 2) คุณค่าด้านศาสนบุคคล ทำให้ประชาชนและพระสงฆ์เกิดความสามัคคี ระลึกและตระหนักถึงบุญกุศลของบรรพบุรุษ คุณค่าด้านศาสนสถาน ทำให้สถานที่อันศักดิ์สิทธิ์ได้รับการดูแลรักษา เป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชน คุณค่าด้านศาสนพิธี ช่วยให้เกิดจิตของผู้เข้าร่วมมีความสงบ และมีพิธีอันเชิญน้ำสรงพระราชทานทำให้เกิดคุณค่าแก่การสืบสานภูมิปัญญาของล้านนา 3) แนวทางการส่งเสริมประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ควรปลูกฝังให้คนเดินขึ้นดอยได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์ของดอยสุเทพ ควรมีการแต่งกายแบบพื้นถิ่น มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อกิจกรรม ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ความสำคัญของดอยสุเทพ พัฒนารูปแบบของประเพณีให้เข้ากับยุคสมัย มีการประกอบพิธีแต่พอตีพองาม ควรมีการเก็บรักษาแบบของการเดิน โรงทาน การรณรงค์ การรักษาสิ่งแวดล้อม

คำสำคัญ: ประเพณี, สงฆ์ขึ้นดอยสุเทพ, ดอยสุเทพ

ABSTRACT

The objectives of this research were: to study the history origins, to analyze the value and guidelines for promoting the tradition of walking up Doi Suthep. Chiang Mai Province. It is qualitative research. Study only in the area of Suthep Sub-district, Muang District, Chiang Mai Province. In-depth interviews were conducted from 10 target groups/people. Target groups were selected purposively based on knowledge and competence in Lanna traditions and culture. Use in-depth interview tools primary and secondary yumi and analyzing the data together with the study content in a descriptive writing style.

* หลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

The results of this research that: 1) according to history and background of the tradition of walking up to Doi Suthep, Chiang Mai province, (tradition of walking up to Doi Suthep) was held every year on the night before Vesak Day that had been carried on and on since the reign of Phra Ya Kue Na, the 6th King of Mangrai dynasty. He made a guess at construction of pagoda until he got Doi Suthep as place to contain Buddhas's relics. Since then, there had been tradition of bathing Phra That Doi Suthep together with walking up the mountain; 2) religious values make people and monks unite Remembering and recognizing the merits of the ancestors religious place values make the sacred place be maintained It is the center of the mind of Buddhists. Religious value helps the participants to have peace of mind. And there is a ceremony that invites the water to pour His Majesty resulting in the value of the continuation of Lanna wisdom; 3) Guidelines for promoting the tradition of walking up Doi Suthep Chiang Mai province found that should instill people walking up the mountain to learn the history of Doi Suthep. There should be a local dress. Budgets are allocated for activities. Promote public relations on the importance of Doi Suthep. Developing a form of tradition to suit the times. There was a ceremony, but it was just perfect. The pattern of walking, almshouses, environmental conservation campaigns should be maintained.

Keywords: Tradition, Bathing buddha's relics, Doi suthep

บทนำ

ความเชื่อ เป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ทุกคน ในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า ศรัทธา แปลว่า ความเชื่อ ปสาทะ ความเลื่อมใส เห็นดี เห็นงาม อันเป็นจุดเบื้องต้นแห่งความดี ดังเช่น ความสำคัญของพุทธศาสนาต่อชาวล้านนา ซึ่งทำให้เกิดศรัทธาและความเชื่ออันเป็นบ่อเกิดของประเพณี 12 เดือน รวมถึงกิจกรรมอื่น ๆ ในชีวิตประจำวันที่มีความสัมพันธ์กับพุทธศาสนา เช่น การบวช การสืบทอด การขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น ชาวล้านนานิยมไปทำบุญเพื่อเดือนสติดนให้อยู่ในศีลในธรรมทำความดี เพราะการทำบุญจะช่วยส่งกุศลให้ตนไปเกิดบนสวรรค์ (สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2565)

ดังนั้น ศาสนา จึงเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ และยึดถือกันมาช้านาน เกิดเป็นวันสำคัญทางวัฒนธรรม ประเพณี เทศกาล ในสังคมล้านนา

ทำให้เกิดการสืบทอดปฏิบัติตามจารีตพิธีกรรม และในวันเดือน 8 เพ็ญ ของภาคเหนือหรือล้านนาไทย ซึ่งตรงกับวันวิสาขบูชา (วันเพ็ญเดือน 6) คือ ตรงกับวันประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพานของพระพุทธเจ้า ถือเป็นวันที่พุทธศาสนิกชนทั่วโลกจะทำพิธีรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์โดยการทำบุญถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์และรักษาศีล ฟังเทศน์ ปฏิบัติธรรมกันทั่วไป

เมื่อถึงวันวิสาขบูชา ในล้านนาไทย พุทธศาสนิกชนและผู้สนใจพุทธศาสนา จะนิยมพากันไปสักการบูชาหรือทำบุญทำทานในสถานที่สำคัญ ๆ อย่างเช่น จังหวัดเชียงราย ไปนมัสการพระธาตุดอยมูสิและพระธาตุดอยตุง จังหวัดลำพูน ไปนมัสการพระธาตุนคร จังหวัดลำปาง ไปนมัสการพระธาตุน้อย จังหวัดแพร่ ไปนมัสการพระธาตุน้อย จังหวัดน่าน ไปนมัสการพระธาตุน้อยแห่ง

จังหวัดพะเยา ไปนมัสการพระเจ้าตนหลวงทุ่งเอี้ยง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ไปนมัสการพระธาตุดอยกองมู ซึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ พุทธศาสนิกชนจะพากันไปวัดพระธาตุดอยสุเทพ กระทั่งทำให้เกิดประเพณีเดินขึ้นดอย (เตียวขึ้นดอย)

ปัญหาในการวิจัยเรื่องนี้ ได้แก่ ปัญหาความรู้ความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์อันดีงามของการเดินขึ้น ไปนมัสการพระบรมสารีริกธาตุที่มีมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ดังนั้น บทความวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะเสนอผลการศึกษาประวัติความเป็นมาและคุณค่าของประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเป็นแนวทางการอนุรักษ์ และส่งเสริมประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่สืบไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาประวัติและความเป็นมาของประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อวิเคราะห์คุณค่าของประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร
กำหนดขอบเขตในการศึกษาเฉพาะในเขตพื้นที่ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มเป้าหมายจำนวน 10 รูป/คน จากเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive sampling) ด้วยคุณสมบัติทางความรู้ ความสามารถด้านประเพณีและ

วัฒนธรรมของล้านนา แบ่งเป็นพระภิกษุสามเณรจำนวน 6 รูป และผู้นำชุมชน ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่ ตลอดจนถึงผู้อาวุโสในชุมชนจำนวน 4 ท่าน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตด้านเนื้อหาของประวัติประเพณีการสรงน้ำพระธาตุในล้านนา และประวัติประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่ และวิเคราะห์คุณค่าด้านศาสนา สังคม ในประเพณีสรงน้ำพระธาตุเฉพาะกรณีประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

ศึกษาจากการสังเกตการณ์ในพื้นที่วัดผาลาด (สกทาคามิ) บริเวณเส้นทางเดินบนดอยสุเทพ และผู้เข้าร่วมงานประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ ตำบลสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นเครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Individual IN depth interview) โดยผู้วิจัย ได้สร้างขึ้นโดยอาศัยกรอบแนวคิด เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามปัญหาวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตการวิจัยและการนิยามศัพท์ปฏิบัติการ และมีคำถามแบ่งออกเป็นตอนดังนี้

คำถามตอนที่ (1) ประวัติและความเป็นมาของประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ ประกอบด้วย (1.1) ความเป็นมาและความสำคัญของประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ (1.2) จุดประสงค์ของประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ (1.3) ส่วนร่วมในประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ (1.4) การจัดศาสนพิธีและกำหนดการในประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ

คำถามตอนที่ (2) คุณค่าของประเพณี
เดินขึ้นดอยสุเทพ ประกอบด้วย (2.1) คุณค่า
ด้านศาสนบุคคล (2.2) คุณค่าด้านศาสนสถาน
(2.3) คุณค่าด้านศาสนพิธี

คำถามตอนที่ (3) แนวทางการส่งเสริม
ประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ ประกอบด้วย (3.1)
แนวทางการส่งเสริมประเพณีเดินขึ้นดอยสุ
เทพด้านศาสนบุคคล (3.2) แนวทางการ
ส่งเสริมประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพด้านศาสน
สถาน (3.3) แนวทางการส่งเสริมประเพณีเดิน
ขึ้นดอยสุเทพด้านศาสนพิธี

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้เครื่องมือจากปฐมภูมิและทฤษฎีมิ นำมา
ศึกษา ตรวจสอบ และศึกษาข้อมูลโดยวิธีการ
สัมภาษณ์เชิงลึก แสดงผลการศึกษาออกเป็น
ประเด็นตามคำถามในเครื่องมือการวิจัย และ
จะทำการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับเนื้อหาที่
ทำการศึกษาในลักษณะการเขียนเชิงพรรณนา

การศึกษาวิเคราะห์ ได้แก่ 1) ประเด็น
ความเป็นมาและความสำคัญ จุดประสงค์ ส่วน
ร่วม การจัดศาสนพิธีและกำหนดการของ
ประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ 2) ประเด็นคุณค่า
ด้านศาสนบุคคล ด้านศาสนสถาน ด้านศาสน
พิธี 3) แนวทางการส่งเสริมประเพณีเดินขึ้น
ดอยสุเทพด้านศาสนบุคคล ด้านศาสนสถาน
ด้านศาสนพิธี

สรุปผลการวิจัย

1. ประวัติและความเป็นมาของประเพณี
เดินขึ้นดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่

ประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ (ในเส้นทาง
โบราณ) เกิดขึ้นในสมัยพระเจ้ากือนา กษัตริย์
ผู้ครองราชย์โดยย้อนกลับไประาว 650-700 ปี
โดยหาสถานที่สร้างวัดเพื่อประดิษฐานพระ

บรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า และได้ทรง
ทำการเสี่ยงทายในวันวิสาขบูชา วันเพ็ญเดือน
6 ทรงอธิษฐานเสี่ยงช้างมงคล และถือเอาการ
หยุดเดินของช้าง เป็นที่สร้างวัด กระทั่งช้างได้
หยุดเดิน ณ วัดพระธาตุดอยสุเทพบนดอยสุ
เทพ (ในปัจจุบัน) โดยทางเดินของช้าง ถือเป็น
เส้นทางที่พุทธศาสนิกชนใช้เดินขึ้นดอยสุเทพ
เพื่อไปสักการบูชา และทำการทวงน้ำพระบรม
สารีริกธาตุ พระธาตุดอยสุเทพ กระทั่งกลาย
มาเป็นประเพณีเดินขึ้นดอยพระธาตุดอยสุเทพ
สืบต่อมา

พระธาตุ หรือพระบรมสารีริกธาตุของ
พระพุทธเจ้าหรือพระอรหันต์ มักจะได้รับการ
บรรจุอยู่ใต้ฐานของพระเจดีย์ ซึ่งในความเชื่อ
ของชาวล้านนา พระธาตุ จึงมีความสำคัญและ
ทำให้เกิดประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
กับพุทธศาสนา ดังจะเห็นได้จากประเพณีการ
ทวงน้ำพระธาตุ ที่ทำให้เกิดประเพณีเดินขึ้น
ดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่มาจวบจนปัจจุบัน

วรรณฤดี แก้วมีศรี และ มนัส ใจเมสสิทธิ์
(2561) กล่าวว่า การสรงน้ำพระธาตุเป็น
ประเพณีที่ยิ่งใหญ่สำหรับพุทธศาสนิกชน
โดยทั่วไปแล้วจะกระทำในวันสำคัญทาง
พระพุทธศาสนา หรือ วันงานเทศกาลประจำปี
เช่น วันสงกรานต์ เป็นต้น ด้วยหลักความเชื่อ
ที่ว่า การสรงน้ำพระธาตุเปรียบเสมือนได้แสดง
ความเคารพต่อองค์พระพุทธเจ้า ซึ่งในแต่ละ
ท้องถิ่นก็จะมีวิธีการปฏิบัติในการสรงน้ำที่
แตกต่างกันไปตามความเชื่อความศรัทธา

วัดของแต่ละชุมชนจึงมีความสัมพันธ์ต่อ
การเกิดคติความเชื่อทางวัฒนธรรมร่วมกัน
และพระบรมธาตุ นับเป็นศูนย์กลางแห่งจิตใจ
ของพุทธศาสนิกชน ส่วนหนึ่งได้กลายเป็น
ความเชื่อในการกราบไหว้พระธาตุประจำปี

เกิด และถือเป็นโอกาสได้ชื่นชมศิลปะและสถาปัตยกรรมอันงดงามของวัดวาอาราม ซึ่งทำให้เกิดการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นด้วย

ประเพณีการเดินขึ้นดอยสุเทพจะจัดขึ้นทุกปี ในคืนก่อนวันวิสาขบูชา (วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6) เป็นธรรมเนียมปฏิบัติของพุทธศาสนิกชนชาวเชียงใหม่ โดยลูกหลานจะมาร่วมกันเดินขึ้นไปนมัสการพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า ณ พระธาตุดอยสุเทพ และในพิธีกรรมของการเดินยุคปัจจุบัน ผู้ร่วมเดินจะถือดอกไม้ เครื่องหอม ประทีป รูปเทียน เป็นริ้วขบวน บนเส้นทางเดินรถ หรือทางถนนด้าอันเป็นเส้นทางใหม่ (แยกจากทางข้างเดินในครั้งแรกที่สร้างโดยพระเจ้ากือนา) ที่เริ่มสร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2477 โดยครูบาศรีวิชัย และคณะศรัทธา

ในขบวน พระสงฆ์จะสวดมนต์เดินนำหน้าขบวนของคณะต่าง ๆ ทั้งตัวแทนหมู่บ้าน บริษัทห้างร้าน องค์กรต่าง ฯลฯ การเดินในประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพจะเริ่มกันตั้งแต่ตอนเย็น (เวลาประมาณ 16.00 น.) เริ่มต้นจากหน้ามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผ่านหน้าสวนสัตว์เชียงใหม่ ผ่านอนุสาวรีย์ครูบาศรีวิชัย แวะกราบไหว้ครูบาศรีวิชัย ก่อนเดินไปตามถนนจนถึงวัดพระธาตุดอยสุเทพ ทำการนมัสการพระธาตุดอยสุเทพ หลังจากนั้นก็บำเพ็ญศีลวิปัสสนา ทำบุญตักบาตรในเช้าวันรุ่งขึ้น แล้วจึงเดินทางกลับ ถือว่าได้อานิสงส์แรงกล้าหรือได้บุญมากตามความเชื่อความศรัทธา

ประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ นอกจากพุทธศาสนิกชนและผู้สนใจในพระพุทธศาสนาจะได้สักการะองค์พระบรมธาตุฯ ยังถือว่าได้

เป็นการปฏิบัติธรรม ได้ร่วมบำเพ็ญศีลวิปัสสนา ทำบุญตักบาตร เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต ทั้งยังเป็นการรำลึกถึงพระคุณของพระพุทธเจ้าที่ให้หลักธรรมในการดำเนินชีวิต และในประเพณีเดินขึ้นดอยยังแสดงให้เห็นถึงศิลปวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ทางล้านนา เช่น การตีกลองสะบัดไชย การเล่นส่ล้อซอซึง การขับร้องเพลงคำเมือง เป็นต้น

ในเส้นทางโบราณ ได้มีแนวคิดของการสร้างวัดไว้ตามทางเดิน ซึ่งเปรียบเสมือนเส้นทางแห่งการบรรลุมรรคเพื่อเป็นอรหันต์ 4 ระดับ ได้แก่ โสดาบัน สกิทาคามี อนาคามี อรหันต์ ถือได้ว่าพระเจ้ากือนา มีส่วนสำคัญกับการสร้างพระธาตุดอยสุเทพเป็นอย่างมาก เพราะเป็นพระราชาของท่านที่ต้องการนำพระพุทธศาสนาเข้าไปผสมผสานกับความเชื่อดั้งเดิมคือการนับถือผีและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ นับเป็นจุดเริ่มต้นให้คนหันมานับถือศาสนาพุทธมากยิ่งขึ้น

ปัญหาและอุปสรรคในพิธีกรรมและประเพณีการเดินขึ้นดอยสุเทพในยุคปัจจุบันเกิดขึ้นจากผู้ประกอบพิธีกรรมทั้งที่เป็นพุทธศาสนิกชนคนไทย และผู้ที่สนใจชาติอื่น ๆ ด้วยความรู้ความเข้าใจในพื้นฐานทางศาสนา ความเชื่อความศรัทธา ทั้งวัตถุดิบประสงฆ์หลักที่แท้จริงของประเพณีซึ่งกลายเป็นวัฒนธรรมที่หล่อหลอมให้คนล้านนามีวิถีปฏิบัติที่ตึงตามต่อกัน

ด้านสภาพพื้นที่ เฉพาะในเขตพื้นที่ของดอยสุเทพ ซึ่งปัจจุบันอยู่ในเขตการรักษาสัตว์ป่า พันธุ์พืช เขตอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติ เขตต้นน้ำ ป่าไม้ และเป็นเขตหวงห้ามที่ได้รับการคุ้มครองโดยกรมป่าไม้ อุทยานแห่งชาติ ก็ถือได้ว่ามีสภาพที่ทรุดโทรมด้วย

ความเข้าใจและความรู้ในเรื่องของคุณค่าด้านต่าง ๆ โดยประเพณีและสถานที่สำคัญบนพื้นที่ของดอยสุเทพ หากมองด้วยทัศนะด้านการเคารพรักษา ก็เปรียบเสมือนแรงศรัทธาต่อบรรพบุรุษ การไม่ทำลายบุรุษหรือก่อให้เกิดความเสียหายเสื่อมโทรม และหากวิเคราะห์ถึงที่มาของการสร้างวัดรวมถึงสถานที่อันศักดิ์สิทธิ์ตั้งแต่ในยุคสมัยโบราณ จวบจนปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าผืนป่ามีความสำคัญต่อการดำรงชีพและวิถีชีวิตของผู้คนชาวล้านนาเป็นอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับประเพณีเดินขึ้นดอย ที่ให้ความสำคัญต่อการสร้างแรงศรัทธาอันเป็นกำลังสำคัญของความรักและห่วงใยในทรัพยากร รวมถึงความเชื่อความศรัทธาที่มีผลต่อสภาพจิตใจของชาวล้านนามาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

2. คุณค่าของประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิเคราะห์ คุณค่าด้านศาสนบุคคล ผู้วิจัยพบว่า ด้วยความเลื่อมใสศรัทธาในองค์พระธาตุดอยสุเทพอันเป็นแรงบุญและมิ่งขวัญ กำลังใจของชาวเชียงใหม่ ทำให้ประชาชนและพระสงฆ์เกิดความสามัคคี เช่นการมอหมายงาน ทำให้พระสงฆ์ได้เรียนรู้และทำความเข้าใจจากเหง้าของล้านนา ได้เรียนรู้เรื่องราวของตนเอง มีประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมเกิดความรับผิดชอบต่อสังคม ทำให้ผู้คนทุกศาสนาและทุกชาติพันธุ์ได้ร่วมพลังกันเกิดความรักสามัคคีกัน เพิ่มโอกาสในการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านศิลปะและวัฒนธรรมล้านนาของกลุ่มคนรักบ้านเกิด ที่ต้องการห่วงใยวัฒนธรรมอันดีงามอันนี้ไว้ให้คงอยู่สืบไป

ผลการวิเคราะห์ คุณค่าด้านศาสนสถาน ผู้วิจัยพบว่า เป็นการช่วยส่งเสริมให้มีการ

อนุรักษ์สืบสานคุณค่าของพระพุทธศาสนาที่ได้สร้างสิ่งจรรโลงใจเป็นถาวรวัตถุทางศาสนาขึ้นให้คนล้านนาได้กราบไหว้บูชาและยึดเหนี่ยวจิตใจ ทั้งเป็นสถานที่สำหรับการเก็บรักษาองค์ความรู้ ภูมิปัญญาและความเชื่อความศรัทธาที่มีความสำคัญต่อชาวเชียงใหม่ คุณค่าของศาสนสถานด้านจิตใจยังเป็นสิ่งหล่อหลอมศรัทธาความเชื่อความเลื่อมใส ทำให้ศาสนสถานได้รับการบำรุงดูแล โดยที่ประชาชนทุกคนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมได้

ผลการวิเคราะห์ คุณค่าด้านศาสนพิธี ผู้วิจัยพบว่า พิธีกรรมมีส่วนช่วยให้จิตใจของผู้เข้าร่วมมีพลัง มีความสงบเรียบร้อยและพร้อมเพรียงกันอย่างตั้งใจ ปัจจุบัน พระสงฆ์จะเจริญพระพุทธมนต์ในการประกอบพิธีกรรม ณ ลานครูบาศรีวิชัย ซึ่งเป็นสถานที่อันศักดิ์สิทธิ์ของชาวเชียงใหม่ และยังมีพิธีอันเชิญน้ำสรงพระราชทาน โดยหน่วยของงานราชการ สถาบันรัฐและเอกชนจะให้ความร่วมมือในการประกอบพิธีกรรม ประชาชนที่มาร่วมพิธีกรรมเกิดความสุขสบายและมีกำลังใจ ทำให้พุทธศาสนิกชนตระหนักในการประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่ดี และส่งผลให้เกิดสมาธิ สติ ปัญญา ที่เกื้อกูลต่อการใช้ชีวิต

การวิเคราะห์ครั้งนี้ พบว่า รูปแบบของพิธีกรรมจะมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามยุคสมัย ด้วยปัจจัยทางเทคโนโลยีและเรื่องอื่น ๆ อันเป็นสิ่งที่ประกอบเข้ากับการทำพิธีกรรม และหากรูปแบบของพิธีกรรมได้รับการดูแลรักษาอนุรักษ์ไว้ให้สมบูรณ์เช่นในอดีต ก็จะสามารถได้ว่าศาสนบุคคล ศาสนสถาน ศาสนพิธีมีความศักดิ์สิทธิ์เกิดเป็นแรงศรัทธา และทำให้

เกิดประโยชน์ที่ความที่เชื่อมโยงกับเรื่องอื่น ๆ ทางสังคมได้อีก

3. แนวทางการส่งเสริมประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิเคราะห์ แนวทางการส่งเสริมประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพด้านศาสนบุคคลพบว่า ควรมีการปลูกฝังให้ผู้คนเดินขึ้นดอยในประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ ได้เรียนรู้มากกว่าการเดิน โดยใช้ดอยสุเทพเป็นที่ตั้งของชุมชนในประวัติศาสตร์ ทุกหน่วยงานควรร่วมมือกันส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักถึงคุณค่าที่แท้จริงของประเพณีเดินขึ้นดอย เช่น ส่งเสริมให้ประชาชนทำบุญตักบาตร ฟังธรรม ทำความสะอาด และสนับสนุนให้ใช้วิธีการเดินเท้าเท่านั้น ทั้งขึ้นและลงในประเพณีเดินขึ้นดอย ควรมีการรณรงค์เรื่องการแต่งกายให้สภาพเหมาะสม เน้นการแต่งกายแบบพื้นถิ่น ไม่ให้มีการตีแผ่สุราระหว่างการเดิน ควรมีการแบ่งหน้าที่ของพระภิกษุและสามเณรประจำตามจุดต่าง ๆ ระหว่างทางการเดินขึ้นดอย เพื่อดูแลรักษาความสงบเรียบร้อย และอำนวยความสะดวกเรื่องอื่นที่ไม่ผิดวินัยสงฆ์

ผลการวิเคราะห์ แนวทางการส่งเสริมประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพด้านศาสนสถานพบว่า ควรมีการจัดสรรงบประมาณของภาคส่วนต่าง ๆ ลงสู่วัดในพื้นที่ของตำบลสุเทพ เพื่อใช้ในการส่งเสริมการจัดกิจกรรมประเพณีเดินขึ้นดอย เช่น สถานที่พยาบาลฉุกเฉิน การดูแลความสงบเรียบร้อย และมีการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ถึงความสำคัญของดอยสุเทพ และพระธาตุดอยสุเทพในทิศทางของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีควรลบลู่ ควรมีการร่วมมือกันของวัดในเส้นทางเดินขึ้นดอยสุเทพ และวัดพระธาตุดอยสุเทพ โดยจัดให้มีการเผยแพร่

ประวัติศาสตร์ของวัด ที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรม ควรมีการปรับปรุงพัฒนาศาสนสถานให้เหมาะสมต่อวัฒนธรรมดั้งเดิมของบรรพบุรุษ เช่น การอนุรักษ์และเก็บรักษา บำรุงดูแล ไม่ควรนำของใหม่ไปเติมแต่ง หรือมีการปรับปรุงให้ศาสนสถานที่ชำรุดอยู่ในรูปแบบเดิม เพราะของใหม่อาจทำให้บั่นทอนคุณค่าทางวัฒนธรรมและจิตใจของประชาชนลดลงได้

ผลการวิเคราะห์ แนวทางการส่งเสริมประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพด้านศาสนพิธี ผู้วิจัยพบว่า ในปัจจุบัน ประชาชนจำนวนมากประกอบพิธี ณ. ลานครูบาศรีวิชัย ซึ่งคณะผู้จัดกิจกรรม จะมีการรับฟังความเห็นจากส่วนต่างๆ เพื่อปรึกษาให้เกิดแนวทางการพัฒนารูปแบบของประเพณีให้เข้ากับยุคสมัย ให้ทำแต่พอดี และควรร่วมกันประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้ความเข้าใจในพิธีกรรม และประวัติความเป็นมาของประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพผ่านสื่อต่างๆ ให้แก่ประชาชนในทุกมิติ เพื่อเป็นฐานข้อมูล และควรมีการประกอบพิธีแต่พอดีพองาม ไม่ให้พุทธศาสนิกชนเกิดความงมงาย และควรเทศนาสั่งสอนให้เหมาะสมต่อสถานการณ์บ้านเมือง ใช้ความเป็นศาสนพิธีกล่อมเกลাজิตใจผู้คนเข้าใจถึงความดีงาม และควรมีการคิดร่วมกันถึงการเก็บรักษารูปแบบของการเดิน โรงทาน การรณรงค์ การรักษาสิ่งแวดล้อม

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์ประเพณีสงฆ์พระธาตุ : ศึกษาเฉพาะกรณีเดินขึ้นดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่” ได้พบข้อมูลสำคัญที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริม

ประเพณีเดินขึ้นดอย ด้วยคุณค่า วิธีการส่งเสริม และประยุกต์ใช้บริบททางความเชื่อดั้งเดิมของสังคมล้านนา เพื่อพัฒนาให้กิจกรรมการเดินขึ้นดอย สามารถก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมได้ ดังนี้

1. ประวัติและความเป็นมาของประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่

โดยความสำคัญของประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ เกิดขึ้นมาจากบรรพบุรุษ ในยุคสมัยพระยาเกีอณา โดยประวัติความเป็นมาและตำนานหลายแหล่งได้กล่าวตรงกันถึงที่มาของพระสารีริกธาตุ ซึ่งถือเป็นจุดกำเนิดของการสร้างพระธาตุ และทำให้ผู้คนในล้านนาในยุคสมัยนั้นเกิดความศรัทธา ทั้งมีความต้องการที่จะขึ้นไปสรงน้ำพระธาตุ ทำความสะอาดเก็บกวาด ทำบุญเป็นอาานิสงส์ให้ขึ้นสวรรค์ของวรรณฤดี แก้วมีศรี และมนัส ใจมะสิทธิ์ (2561) ได้ศึกษาเกี่ยวกับประเพณีสรงน้ำพระธาตุเชิงแกง ประจำปี 2561 พบว่าการสรงน้ำพระธาตุเป็นประเพณีที่ยิ่งใหญ่สำหรับพุทธศาสนิกชนที่จัดขึ้นในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นประเพณีปฏิบัติที่นิยมกระทำสืบทอดกันมาเป็นประจำทุกปี การจัดประเพณีสรงน้ำพระธาตุจึงเปรียบเสมือนกับการได้แสดงความเคารพต่อองค์พระพุทธเจ้า โดยทั่วไปแล้วจะกระทำในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ในยุคปัจจุบัน วิธีและวิถีทางของการเดินหรือเดินขึ้นดอยได้เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยและสภาพทางสังคม “และเมื่อมีการสร้างถนนขึ้นดอยสุเทพโดยครูบาศรีวิชัย จึงเริ่มมีการใช้รถยนต์เพื่อขึ้นไปสักการบูชาจนกลายเป็นเส้นทางหลัก” ซึ่งทำให้คุณค่าของแรงศรัทธาจากการเดินลดลง เห็นได้ว่าคุณค่าของการสรงน้ำถูกตัดทอนลงไปเป็นส่วนหนึ่งของ

การเดินขึ้นดอย ความสอดคล้องของ 2 ประเพณีนี้ จึงเป็นตัวแปรของเนื้อหาอันจะเป็นแนวทางการรวมกันของกลุ่มพุทธศาสนิกชนในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเกิดความรักและสามัคคี “พระธาตุดอยสุเทพ มีความสำคัญในฐานะที่เป็นศูนย์รวมจิตใจ การปกปักรักษาจารีต” ทั้งคตินิยมโบราณที่ได้ถูกพิจารณาแล้วว่ามีค่าสำคัญต่อวิถีการเดินขึ้นดอย “ได้ถูกตีความในเชิงสัญลักษณ์ของการบรรลุธรรมเป็นขั้นลำดับ โสดาบัน สกิทาคามี อนาคามี อรหัต” และเกิดประโยชน์ในการสืบสานประเพณีและวัฒนธรรม การประสานความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพุทธศาสนิกชนและพระพุทธศาสนา และวิถีชีวิตที่เป็นสุขของชุมชน

2. คุณค่าของประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่

คุณค่าด้านศาสนบุคคลเกิดขึ้นจากศรัทธาในพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นหลัก ซึ่งคุณค่าที่ได้มานั้นยังส่งผลให้เอื้อประโยชน์ต่อการสืบสานประเพณีเดินขึ้นดอยของคนเชียงใหม่ ดังจะเห็นได้ว่า “มีการมอบหมายงานอันเป็นภารกิจหลักในกิจกรรมที่จะทำให้พระสงฆ์ได้เรียนรู้ มีประสบการณ์ เกิดความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อได้พัฒนาศักยภาพของตน” และในคุณค่าด้านศาสนสถาน “จะเป็นการช่วยส่งเสริมให้วัดภายในพื้นที่ของกิจกรรมประเพณีเดินขึ้นดอย ได้มีการเตรียมความพร้อมในการดูแลจัดการสถานที่ให้เหมาะสม มีความสะอาดปลอดภัย” และ คุณค่าด้านศาสนพิธี “ช่วยให้จิตใจของผู้เข้าร่วมมีความสงบ เรียบร้อย พร้อมเพรียงกันอย่างตั้งใจ และทำให้เกิดคุณค่าแก่การสืบสานภูมิปัญญาของล้านนาต่อไป” สอดคล้อง

กับงานวิจัยของ นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล, ชุตาทิ จิธรธรรม, ฐาศุภร์ จันประเสริฐ และ นริสร่า พึ่งโพธิ์สม (2557, น. 15) เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมตามค่านิยมและวัฒนธรรมไทยอย่างยั่งยืนทางความคิด ค่านิยม ความเชื่อ ที่เป็นเอกลักษณ์ มีการสืบทอดบรรทัดฐานทางสังคม และแบบแผนของพฤติกรรมอันเป็นประเพณี และถ่ายทอดเรื่องราวทางวัฒนธรรมสู่ชนรุ่นหลังเพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อีกทางหนึ่ง

3. แนวทางการส่งเสริมประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่

แนวทางการส่งเสริมประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพด้านศาสนบุคคล “ควรมีการปลูกฝังประวัติศาสตร์เรื่องประเพณีเดินขึ้นดอย เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้คนอนุรักษ์รักษาวิธีการ ควรมีการรณรงค์เรื่องการแต่งกายให้สุภาพเหมาะสม เน้นการแต่งกายแบบพื้นถิ่น” แนวทางการส่งเสริมประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพด้านศาสนสถาน “ควรมีการจัดสรรงบประมาณในการส่งเสริมการจัดกิจกรรมประเพณีเดินขึ้นดอย ควรมีการร่วมมือกันของวัดในเส้นทางเดินขึ้นดอยสุเทพ และวัดพระธาตุดอยสุเทพ โดยจัดให้มีการเผยแพร่ประวัติศาสตร์ของวัด ควรมีการปรับปรุงพัฒนาศาสนสถานให้เหมาะสม”

แนวทางการส่งเสริมประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพด้านศาสนพิธี “ควรมีการรับฟังความเห็นจากส่วนต่าง ๆ เพื่อปรึกษาให้เกิดแนวทางการพัฒนารูปแบบของประเพณีให้เข้ากับยุคสมัย ให้ทำแต่พอดี ร่วมกันประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้ความเข้าใจในพิธีกรรม และประวัติความเป็นมาของประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพผ่านสื่อต่างๆ ควรมี

การคิดร่วมกันถึงการเก็บรักษารูปแบบของประเพณี” สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระไพฑูรย์ อารัมภรัตน์ (2556, น. 7) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อกิจกรรมทางพุทธศาสนา กรณีศึกษาเขตทวีวัฒนา จังหวัดกรุงเทพมหานคร พบว่าสังคมไทยทุกวันนี้ สภาพสังคมเปลี่ยนไป คนมีเวลาน้อยลงและสนใจทำกิจกรรมอื่นกันมากกว่า การประกอบกิจกรรมทางศาสนาบ้านกับวัดเริ่มห่างกัน เนื่องจากบริบทของสังคมเศรษฐกิจ โดยภาพรวม ของสังคมไทย มีชีวิตความเป็นอยู่เปลี่ยนแปลงไปในทุกด้าน ประชาชนมองว่ากิจกรรมทางศาสนาเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนใช้เวลามากในการร่วมหรือประกอบพิธี จึงทำให้ประชาชนสนใจน้อย ในส่วนพระพุทธรูปศาสนาเองก็ได้รับผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงนี้ด้วยเช่นกัน กล่าวคือเมื่อคนรุ่นใหม่ไม่นิยมกิจกรรมทางพุทธศาสนาหรือการเข้ามามีส่วนร่วม ในศาสนพิธีทางพระพุทธรูปศาสนา

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากงานวิจัย

คุณค่าในประเพณีเดินขึ้นดอย นอกจากพิธีกรรม บุคคล และสถานที่แล้ว ยังเกิดคุณค่าด้านการอนุรักษ์สืบสาน โดยการเปิดโอกาสเพื่อการแสดงออกของบุคคล การส่งเสริมให้บุคคลมีความรับผิดชอบและทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งจะทำให้มีการพัฒนาศักยภาพของตนเอง เพื่อเกื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาด้านอื่น และยังทำให้กิจกรรมการเดินขึ้นดอยสุเทพมีความปลอดภัย สะอาด

แนวทางการอนุรักษ์ประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ จะสามารถมีส่วนช่วยประเพณีและวัฒนธรรมที่ดั่งามของชาวเชียงใหม่คงอยู่ และ

มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบหรือวิธีการตามยุคสมัย เพื่อความสะดวกเหมาะสม ทำให้เห็นว่าในอนาคต แนวทางการพัฒนาของบุคคล สถานที่ และพิธีกรรม จะยังคงเกิดขึ้นต่อ ซึ่งเป็นนิมิตหมายอันดีว่า ประชาชนชาวเชียงใหม่ และท้องถิ่นอื่นๆ จะได้เรียนรู้และเข้าใจถึงองค์ความรู้ และภูมิปัญญาของล้านนา จากประเพณีเดินขึ้นไปถึงยอดดอยฮ้อยช้างหรือวัดพระธาตุดอยสุเทพ ที่มีวัตถุประสงค์ตามอุดมคติความเชื่อ เพื่อไปทวงน้ำพระธาตุชำระล้างร่างกายจิตใจ และให้ความศรัทธานั้นเป็นตัวหนุนนำ ให้บรรลุถึงพระนิพพาน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประเพณีวัฒนธรรมที่สำคัญของเชียงใหม่ ควรมีการประชุมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อทำความเข้าใจถึงรูปแบบ ขั้นตอนและกำหนดการจัดการจัดสถานที่ เพื่อเสนอหรือจัดสรรหน้าที่ในการดำเนินงาน เพื่อสร้างความเข้าใจและเกิดเป็นความสามัคคีขององค์กรและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานหรือกิจกรรม

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

2.1 ในการทำวิจัยในครั้งต่อไป อาจมองถึงประเด็นวัดร้าง 4 แห่งตามทางเดินขึ้นดอยสุเทพ ว่ามีประวัติความเป็นมาอย่างไร มีส่วนร่วมต่อสังคมล้านนาอย่างไรแบบไหน และมีคุณค่าต่อเศรษฐกิจและสังคมอย่างไร

2.2 ในการทำวิจัยในครั้งต่อไป อาจจะศึกษาเรื่องของประเพณีทวงน้ำว่าสามารถรักษาผู้ป่วยร้ายแรงได้หรือไม่อย่างไร สามารถมีคุณค่าทางจิตใจอย่างไรต่อผู้ป่วยใน

โรคร้ายแรง และสามารถใช้เป็นวิธีการรักษาได้ด้วยวิธีไหน อย่างไร

2.3 ในการทำวิจัยในครั้งต่อไป อาจจะศึกษาเฉพาะเรื่องความเชื่อและความศรัทธาเกี่ยวกับดอยสุเทพว่าส่งผลอย่างไรต่อเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เพื่อนำผลการศึกษามาวิเคราะห์ว่าจะมีแนวทางไหนอย่างไร ที่จะทำให้คนเชียงใหม่ได้เข้าใจถึงความสำคัญที่แท้จริงทางจิตวิญญาณและกายภาพต่อคนเชียงใหม่

สรุป

ประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพจะจัดขึ้นในทุกปี คืบก่อนวันวิสาขบูชา วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 เป็นธรรมเนียมปฏิบัติของพุทธศาสนิกชนชาวเชียงใหม่ทุกเพศทุกวัย ด้วยเป็นแรงจูงตามศรัทธาและความต้องการเพื่อทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ประเพณีเดินขึ้นดอยได้มีวัตถุประสงค์ที่เกื้อหนุนต่อศาสนา สังคม ชนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิต เป็นการสร้างความสามัคคีและลดการแบ่งแยกชนชั้นในสังคม ในปัจจุบัน มีการส่งเสริมให้ประเพณีเดินขึ้นดอยมีวัตถุประสงค์ร่วมในเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการเชื่อมตัวเองกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

คุณค่าด้านศาสนบุคคล ทำให้ประชาชนและพระสงฆ์เกิดความสามัคคี

คุณค่าด้านศาสนสถาน ช่วยส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์สืบสานคุณค่าของพระพุทธศาสนา

คุณค่าด้านศาสนพิธี ช่วยให้จิตใจของผู้เข้าร่วมมีพลัง มีความสงบ

แนวทางด้านศาสนบุคคล ควรมีการปลูกฝังให้คนเดินขึ้นดอยได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์ของดอยสุเทพ ส่งเสริมให้ประชาชนทำบุญตักบาตร ฟังธรรม ทำความสะอาด ปลดยาเสพติด และสนับสนุนให้ใช้วิธีการเดินเท้าเท่านั้นในประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพ

แนวทางด้านศาสนสถาน ควรมีการจัดสรรงบประมาณสู่วัดในพื้นที่ของตำบลสุเทพ เพื่อใช้ในการจัดตั้งสำหรับที่พัก สถานที่พยาบาลฉุกเฉิน การดูแลความสงบเรียบร้อย และส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ถึงความสำคัญของดอยสุเทพ วัดในเส้นทางเดินขึ้นดอยสุเทพ

และวัดพระธาตุดอยสุเทพ ควรพัฒนาวัดและมีการปรับปรุงพัฒนาศาสนสถานให้เหมาะสมต่อวัฒนธรรมดั้งเดิมของบรรพบุรุษ

แนวทางด้านศาสนพิธี คณะผู้จัดกิจกรรมจะมีการรับฟังความเห็นจากส่วนต่างๆ เพื่อให้เกิดแนวทางการพัฒนารูปแบบของประเพณีให้เข้ากับยุคสมัย ควรร่วมกันประชาสัมพันธ์เผยแพร่ประเพณีเดินขึ้นดอยสุเทพผ่านสื่อต่างๆ และควรมีการประกอบพิธีแต่พอดีพองาม ควรเทศนาสั่งสอนให้เหมาะสมต่อสถานการณ์บ้านเมือง และควรมีการเก็บรักษาแบบของการเดิน โรงทาน การรณรงค์ การรักษาสีงแวดล้อม

แหล่งอ้างอิง

- นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล, วิชุดา กิจธรรม, ฐาศุภร์ จันประเสริฐ และ นริสรา พิงโพธิ์สม. (2557). การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรม ตามค่านิยมและวัฒนธรรมไทย อย่างยั่งยืนด้วยการสังเคราะห์งานวิจัย. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พระไพฑูรย์ อารัมภรัตน์. (2556). การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อกิจกรรมทางพุทธศาสนา กรณีศึกษาเขตทิวพัฒนา จังหวัดกรุงเทพมหานคร. วารสารวิชาการ VeridianE-Journal ฉบับมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และวิทยาศาสตร์, 6(1), 457-478.
- วรรณฤติ แก้วมีศรี และ มนต์ ใจมะสีห์. (2561). ประเพณีสงกรานต์ขิงแก่งประจำปี 2561. สืบค้น 15 มีนาคม 2565, จาก http://www.clm.up.ac.th/project/local_database/uploadpdf/99.pdf
- สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2565). ศาสนาและความเชื่อของชาวล้านนา. สืบค้น 22 ธันวาคม 2565, จาก <https://art-culture.cmu.ac.th/Lanna/articleDetail/857>